hejmar 61 - 2017

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Stockholmê

Civîna Kurmancî ya 61an rojên di navbera 9 – 16.12.2017an de li Kitêbxaneya Kurdî li bajarê Stockholmê hat li dar xistin.

Di vê civînê de li ser van babetan hat kar kirin: Peyvên ji Berrîya Mêrdînê, Hin peyvên hêla başûrê Wanê, Hin peyv ji "Nameyek Şernexê", Hin peyvên ji devoka Zaxoyê, Ferhengoka Ehmedê Nalbend û Hin peyvên kêmnas/ nenas.

Herweha li ser çapkirina berhevoka 60 hejmarên Kurmancîyê gotûbêj hatin kirin, dîtin û pêşniyar hatin pêşkêş kirin. Li ser rastkirina hemû hejmarên wê xebatek hat parve kirin û her hevalekî li ser beşa xwe kar kir.

Ev hevalên han beşdarî civînê bûn: Rênas Awdal (Zaxo), Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Michael Chayet (Waşington), Elîşêr (Wan), Newzad Hirorî (Dihok), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Emîn Narozî (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Berhemên ji xebata vê civînê li vê jêrê tên pêşkêş kirin.

Hin peyvên hêla Başûrê Wanê

- III -

Amadekar: Mele Şeban TURGUT û ELÎŞÊR

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
ranî: siwax	sıva	enduit	plaster
ringêle	uzun tüylü koyun	mouton à poils longs	long-haired sheep
qewam: dara du çiqil ya pê serê kopal ditewînin	baston başını bükmede kullanılan ucu çatallı ağaç	petite fourche en bois utilisée pour courber un bâton pour le transformer en canne	tree branch used for bending cane
qiçilik; çiqil	duvara çakılan ağaç askılık	crochet en bois planté dans le mur	wall climbing tree hangers
qirame	kar yığını	amas de neige	snow drift
qormatîx;kamax	kalça	croupe, fesse	hip
qumç	hotozlarda ek süs	ornement ou parure de coiffe traditionnelle de femme kurde	extra adornment for Kurdish women headdress
salte	balık avlama sepeti	panier à pêcher des poissons	basket for trapping fish
sehusû	malumat, bilgi	information, nouvelle de (qqn)	news, data
semixî	yarı sönmüş	mi-éteint (feu)	semi extinguished (of fire)
sicêf	yorgan, aba vs süsü	ornement de couette ou d'aba	orniments of aba, quilt etc.
sîvok	dik iniş	descente abrupte, pente abrupte	steep slope
solh	darı samanı	paille de millet	millet hay
sute	keklik tuzağı	piège à perdrix	partridges trap
şaxdurbên	burma boynuzlu koç	bélier aux cornes bouclées	curled-horned ram
şaxbinoje	kısa boynuzlu koç	bélier aux cornes courtes	short-horned ram
şeliqîn	derisi soyulmak	être dépouillé, être écorché, peler	to be skinned
şora	alabalık yumurtası	œuf de truite	redds of char
tahtî; kulav	keçe	feutre	felt
taqa paresûyê	kaburga yüzü	face d'une côte, d'une côtelette	side of a rib bone
tepik	kunduz tuzağı	trappe pour castor	beaver trap
têrîtik	tuvalet	toilette	toilet, wc
tirtîl; qîtik, tût	çelik (çelik çomak oyununda)	bâtonnet (dans le jeu de bâtonnet)	short stick in piggy game
tiyan; tan	ağaç dallarından örülüp sıvanan duvar	mur fait de branchages tressés et enduits de terre battue	wattle wall
tomik; tomk,tovik,lextik, êm, qût	yem	foin	fodder
toş	bela, felaket	catastrophe, désastre, calamité	catastrophy
ture	bir yıllık sürgü	rejeton ou brindille d'un an	yearly twig
tûş kirin	belasını aramak, sataşmak	chercher querelle, harceler	to put someone into trouble
vizk; gupik, serpelî	penisin baş kısmı	gland de la verge	glans
xwanik	bir yemlik ot yığını	brassée d'herbes suffisante pour un repas	a pile of grass
wîrt; korik, kwîrik — latînî (*tilletia tritici*)	buğday sürmesi	carie du blé	wheat smut
zirtilîn	sıcaktan tanelerin olgunlaşmadan büzülerek kuruması	(grains de céréales) s'assécher avant maturation sous l'effet de fortes chaleurs	grain burnt by heat before coming to maturity
zivirçe, çirik, sêlimî	peynir rostosu, kızartılmış peynir	fromage rôti ou frit	fried cheese
alevizk	vajina	vagin	vagina

Devoka Zaxoyê

Amadekar : Rênas AWDAL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
şinate; xelebalix	şamata	tohu-bohu, vacarme	hubbub
qirîsk; çirûsk	kıvılcım	étincelle	spark
mirîto	gamlı, üzgün, sıkıntılı	triste, chagrin, déprimé	depressed
vil; nerm	yumuşak	doux, tendre, mou	soft, overripen
vil kirin; nerm kirin	yumuşatmak	adoucir, amollir	to soften, to make overrifen
vil bûn	yumuşamak	s'adoucir, devenir doux, se ramollir	to soften, to become overripen
berhesan	bileyi taşı	pierre à aiguiser	sharpening stone, whetstone
avsîrafk, avşorafk : sûravk	salamura	saumure	brine for pickling
vezelandin	uzatmak	allonger, étendre	to stretch out
damil; dehmên, dehman, dam	etek	jupe	skirt (of a dress)
şelandin	yük hayvanlarının koşum takımını indirmek	débâter	to take off pack-saddle
veşelandin	soyundurmak, soymak-	se déshabiller, se dévétir	to undress, take off clothes
tîsanê : di hejmara 29an de li peyva "qaç"ê ya babeta "hinek lîstikên gelêrî" binihêre.	bk. *qaç*, geleneksel oyun, in Kurmancî N°29	voir *qaç*, jeu traditionnel, in Kurmancî N°29	see *qaç*, traditional game, in Kurmancî N°29
tirbîlkanê : di hejmara 29an de li peyva "hingilyo"yê ya babeta "hinek lîstikên gelêrî" binihêre.	bk. *hingilyo*, geleneksel oyun, in Kurmancî N°29	voir *hingilyo*, jeu tradionnel, in Kurmancî N°29	see *hingilyo*, traditional game, in Kurmancî N°29
tomnûk; tomik	tuzak, hapis	piège, cachot	trap, dungeon
eloelok, eloşîş, şamî	hindi	dinde	turkey
kulaf	kedi tırnağı	griffe de chat	claw of cat
şerxitîn	dolaşmak (ip için)	s'emmêler (fil, corde)	to tangled up, entangled (of thread)
şêlobêl	karışık	confus, instable	unstable, in turmoil
pizo; pito	erkek bebek	bébé mâle	baby boy
hito; hitê; pitê	kız bebek	bébé femelle	baby girl
kimkimark	kertenkele	lézard	lizard
tîfş; zûl	dilim (karpuz, kavun ve kabaklar için)	tranche (de melon, pastèque)	slice (of melon etc)
kwîzî	dilim (meyveler için)	quartier (d'un fruit)	slice (of fruit)
binçenganê	güreş	sport : lutte	wrestling
binkefşanê	güreş	sport : lutte	wrestling
pêçîqik; pêzirav	çırpı bacak	jambe effilée, fine	thin leg
dilwaswas; waswasî, taswasî, paswasî	vesveseli, tasalı	suspicieux, soupçonneux, méfiant	douting, suspicious
gotgotk	söylenti	rumeur	rumours

Hin peyv ji "Nameyek Şernexê" ya pirtûka Evdirehman Gundikî - II -

Amadekar : Mistefa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
destbizavî kirin	elini çabuk tutmak	se hâter, se dépêcher	to hurry up
devcew; devhevring, devqilix	kırkı izi	tondeuse (de mouton)	shears
dîqik; dûxa çîyê	geçit zirvesi	point culminant d'une passe de montagne	high point of mountain pass
dirb	patika yol	sentier	path
dirêşûşk; derzîya mêşan û hwd	arı iğnesi	aiguillon à venin (d'abeilles, etc.)	sting, stinger
dolik	suyu kurumuş oyluk	sillon drainé	draine furrow
dolûba	rüzgarla dönme	tourbillon	whirl
dûndan	zürriyet	descendance	descendant
enîsiteyr	alnında yıldız akıtma olan at	cheval qui a une tache blanche en forme d'étoile sur le front	horse with a white star on its forehead
êwirgeh, hêwirgeh	konaklama yeri	gîte, étape	place to stay
fehlehesp, hespê fehl	kısırlaştırılmamış at	étalon, cheval non castré	stallion
fengêrî; fenbazî	hile	tricherie	trick
ferx	hayvan yavrusu	petit d'un animal, d'un oiseau	young of an animal, chick of birds
fûrek	uçucu (sıvılar için)	volatil, qui s'évapore	volatile (liquid)
gezik	gez	cran de mire	rear sight
sêrik	arpacık	guidon (d'une arme à feu)	front sight
gêwil	moral	humeur, moral	mood, temper, humour
girofk; girofik	yumak	pelote	ball of yarn
gorangeh	yazlık açık hava toplanma yeri	lieu de rassemblement estival en plein air	open air meeting place during summer
gorisî	bağdaş	jambes croisées et pliées	to sit cross-legged
guhveçingî... kirin	kulaklarını dikmek/ kabartak	dresser les oreilles	to prick up one's ear
gulat	topak, top	balle, boule	ball, lump
gulbişkêv	çiçeklerin açma zamanı	saison de floraison	season of opening of blossoms
gunhîl; guhnêr	dağ keçisinin çiftleşme zamanı	période d'accouplement des bouquetins	mating season for mountain goats
telaştin	yontmak	tailler, raboter	to plane
hewînk, hewîng, hewîngeh	barınak, barınacak yer	abri	shelter
hevsû	komşu	voisin	neighbour
kavişkî; kawêşkî, kalvêjî	erginlik öncesi doğum	naissance prématurée	pre-mature birth
kabreş	kara bacaklı (atlar için)	qui a des jambes noires (cheval)	black legged (horse)

Devokê Berrîya Mêrdînê -XI-

Amadekar: Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
som şkênandin; sirra yekê şkenandin	itibarını düşürmek	porter atteinte à la réputation de qq'un	to harm someone's reputation
dox; doz	dava	cause	legal case, cause
nalçe	topuk demiri, nalça	renforcement en fer du talon des chaussures	steel heel plate
nangenimî kirin; xweşmerdîtî kirin	yalakalık etmek	se montrer obséquieux	to bootlick
navdil	yemek borusu, kalp ve ciğerlerin ortak adı	nom familier commun du tube digestif, du cœur et des poumons	common name for gullet, heart and lungs
navpî, navpîl	omuz arası	partie supérieure du dos située entre les épaules	upper back
nazbalîf; nazbalîşk	işlemeli yastık	traversin d'apparat brodé	decorated pillow
nebedî, nebedîr	gözden kaybolmak	qui disparaît, perdu de vue	disappearing
nebî nebî	sakın ha !	que cela n'arrive jamais ! jamais	don't you dare !
nehişî	şuursuz	inconscient, qui a perdu connaissance	unconscious
nemes	saç-baş kepeği	pellicule (de cheveux)	dandruff
simîtî	karık	éblouissement des yeux par la neige	photokeratitis
çixat	kibrit	allumette	match
niqirîsk	1. hıçkırık, 2. son nefes	1. hoquet, 2. dernier souffle	1. hiccup, 2. last breath
niqniqank	çerez, abur cubur	amuse-gueule	snacks
nişûg, pozank; kêf	enfiye	tabac à priser	snuff
nivişt	muska	amulette	amulet
nîvsîtil	orta boy kazan	chaudron de taille moyenne	middle-sized boiler
nuqurçandin; niçandin, niqurçk lê dan	dürtmek	aiguillonner, pousser du coude	to jog
nuqurçandin; niçandin, niqurçklêdan	dürtme	touche légère, incitation	jog
nuqurçk; niç	dürtü	aiguillon, touche incitative	jog
ofandin: <kulên xwe ofand>	muradına ermek	accomplir ses vœux	to fulfill one's whishes
paç, xeftan	kaftan	caftan	kaftan
ji hev pak bûn	ödeşmek	apurer ses comptes, être quitte l'un envers l'autre	to settle accounts
palik girê dan	işe başlamadan elbiselerini toparlayıp bele bağlamak	rassembler et attacher autour de sa taille ses effets avant de se mettre au travail	to gather clothes and tie belts before starting work
paşgotinî	dedikodu, gıybet, çekiştirme	médisance, commérage	backbiting
pêşil	küçükbaş hayvanlarda ön kısım	partie avant d'un ovin	front half of lamb
paşil	küçükbaş hayvanlarda arka kısım	partie arrière d'un ovin	back half of lamb
paşmêr	artçı	homme d'arrière-garde	rear guard
paşmêrî	artçılık	arrière-garde	rear guarding
paşopêş	ters yüz	à l'envers	backwards
paşpaşkî	geriye doğru	vers l'arrière, en arrière	rearward
patpatk	mantar tabancası	pétard	banger, firecracker
pelik	pul	paillette	sequins
pelîse	darmadağın	éparpillé, en désordre	messy
pelte: <hêka pelte>	kabuğu iyice sertleşmemiş yumurta	œuf à la coquille peu dure	premature (egg)
pêşik	(giysilerde) etek	pan (d'un vêtement), jupe	skirt (in clothes)

Ji *Baxê Kurda:*
sercemê dîwana Ehmedê Nalbend
Berg 1 - III -

Amadakar: Newzad HIRORÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
pal vedan	yaslanmak	s'adosser	to sit leaning against something
bexş (m.)	af, bağışlama	amnistie, pardon	amnesty
hîn	serin	frais	cool
dilhîn	ferahlatıcı	rafraîchissant, réconfortant	refreshing
çir	ısrarcı	insistant	insistent, nagging
mirîd	mürit	disciple, adepte	disciple, follower
duqat	iki kat	double, à deux étages	double
hat û bat; hatnehat, çûnûnehat	dönüşü olmayan yol	sans retour	irreversible
şevberat (= şeva nîva meha şe'banê); şeva beratê	berat gecesi	la nuit du milieu du mois de chaban (8e mois du calendrier musulman, de l'hégire)	night of mid shaban (the 15th of the eighth month of the islamic lunar calendar)
veman (tnp.)	kalmak	rester en arrière, être laissé en arrière	to be in arrears, to be left behind
rasterê	doğruca, direkt	chemin direct, droit chemin	straight
rasterê kirin	doğru yola getirmek	ramener sur le droit chemin	to guide to the right/straigt way
qurot	sakat, malul	invalide, handicapé	disabled, impaired, handicapped
kelotin (tp.) (dikeloje); kotin	kemirmek	ronger	to gnaw, to nibble
'emel kirin; peyda kirin	bulmak, elde etmek	trouver, pourvoir, obtenir	to obtain, to find
serbar (n.)	ekstra yük	surcharge	extra load
qeşabestî; qeşagirtî	buztutmuş, donmuş	gelé, congelé	frozen
tirrbilind; bitirr	kibirli	arrogant, prétentieux, plein de morgue, snob	snobbish, arrogant
hilê xistin;	bir şeyin olmasına neden olmak	causer, provoquer	to cause to happen, to provoke
zever (m.)	güç, kuvvet	force, puissance	power, strength
hemer	tıka basa yemiş	gavé, repu	gorged (of eating greedly)
dalehî (m.)	yakınma, sitem	reproche amical	friendly reproach
fer	gerekli, zorunlu	nécessaire, obligatoire	essential
tekye (m.)	tekke	couvent de derviche	dervish monastery

Hin peyvên kêmnas – nenas

- VIII -

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	turkî	fransizî	îngilîzî
zelandin: <xwe ji gunehan zelandine> xwe ji gunehan paqij kirin, xwe ji gunehan şûştin	günah çıkartmak	se purifier de ses péchés	to wash away sins
berxşo: kesê ku berxan dişo (berî birînê),	1. kuzu yıkayan, 2. kuzuları kırpmadan önce yıkama	1. laveur d'agneaux, 2. lavage des agneaux avant la tonte	1. lamb washer, 2. lamb washing
zîdan	döl eşi, plasenta	placenta	placenta
nexweşîya reş	şarbon basili	bacille de charbon	*bacillus anthracis*
kepelek; kepene, kepenek	kepenek	papillon de blé	*fasciola hepatica*
lend: <sube ye sube lend e>: bilind	yüksek	haut	high
lend	tavşan ini	terrier du lièvre	rabbit's lair
girêbend: <muhbeta dilan girêbend e>	bağlantı	lien, attache	bond
mil: <helebê vir de mil e>	yukarı kısım	partie haute, hauteur	upper side
pûr: <pûra mala Simko>:	ganimet	butin, aubaine	loot
pûr kirin: <mal pûr kirin>:	yağmalamak	piller	to loot, plunder
pûrtikandin: <te ew pûrtikand>	soyup soğana çevirmek	déplumer, dépouiller	to rob
fisîn; fişîn: <difise, fisîya>	havası boşalmak, hava kaçırmak	se dégonfler, péter	to run out of air
fis bûn	hava kaçırmak	se dégonfler	to run out of air
fisandin; fişandin	havasını boşatmak	dégonfler	to release air (from something)
pifildîk:	kabarcık, su toplaması	ampoule, vésicule	blister
devrût: <birek devrûtê mala Dîbo>:	kendini adamış	dévoué	devotee
parsûhişk, înadkar	inatçı	têtu, opiniâtre, qui a la tête dure	stubborn
riko, rikîno, rikoyî, birik	dikbaşlı	rancunier, têtu	bullheaded, stubborn
li hev mûm (/mûn) bûn: <em gelekì li hev mûm dibûn>	birbirini kırmamak	être affable, serviable l'un envers l'autre	to be gentle with each outher
dilmeyno: <dema zarok dilmeyno dibe>	dispepsi	dyspepsie	dyspepsia
satircem, satilcan	zatürre	pleurésie	pleuritis
golî: <ava golî>	ılık	tiède	lukewarm
buxur	damızlık deve	chameau reproducteur	breeding camel
dustan, distan, sêpêk	üç ayaklı ocak demiri	trépied en fer d'un foyer	three-legged hearth iron
pejrandin	olgunlaştırmak	faire mûrir	to ripen
pejrîn	olgunlaşmak	mûrir	to ripe
fûta:	1. peştemal, 2. havlu	1. tablier en toile, 2. serviette	1. apron, 2. towel
şûşebend, camekan	vitrin	vitrine	showcase, window
xaçhebîn; xiristîyan	hırıstıyan	chrétien	christian
hebandin	1. tapmak, 2. tapma, 3. sevmek, 4. aşk	1. adorer, 2. adoration, 3. aimer, 4. amour	1. to adore, 2. adoration, 3. to love, 4. love
kirîn û firotin	alışveriş	commerce	shopping, trading
avbirk	drenaj sistemi	drainage	drainage, draining
şindok	fakir	gueux, indigent, pauvre	poor
tevek; hemû	tüm, bütün, hepsi, toptan, hepten	tout, totalité	all
kajtin, lûrîn; kaztin	ulumak	hurler	to howl, to ululate
malevanî; mazûvanî, mazûbanî	ev sahipliği, konuk ağırlama	hospitalité, accueil d'hôtes	hostship
hêşka; hêja; hêca	tam şimdi, biraz önce	tout juste, juste maintenant	right now, just now
xew teqisîn; xew tewirîn, xew revîn,xew verevîn <xewa min teqisî>	uykusu kaçmak uykum kaçtı	perdre le sommeil j'ai perdu le sommeil	to lose sleep I lost my sleep
xwe ranêzîkî yekî kirin; xwe nêzîkî yekî kirin <Ozmîn xwe ranêzîkî min kir>	birine yaklaşmak Osman bana yaklaştı	s'approcher de quelqu'un Osman s'est approché de moi	to come close to someone Osman came close to me
stranên nivatinê; stranên şînê	ağıt	élégie	threnody
darqoq	ucu topuzlu değenek	bâton dont l'une des extrémités est en forme de boule	end knob wand
piçikandin;	tırmandırmak	escalader	to escalate
kîçax; çiçax, kengê	ne zaman	quand	when, which time
tûtê; darqîtik	çelik çomak oyunu	jeu de bâtonnet	piggy, steel game
topedar	yakartop	jeu de la balle au prisonnier	dodge ball
hino hino	yavaş yavaş	petit à petit, doucement	gradually, slowly

Dustan, distan, sêpêk. Three-legged hearth iron

Wîrt; korik, kwîrik. Tilletia tritici

Kabreş. Black legged (horse)

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d'information

© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, *www.fikp.org*

Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN,** *Réalisation :* **M. HASSAN**